

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 13 juni 2013

Mål nr

T 2437-12

KLAGANDE

Försäkringsaktiebolaget Skandia (publ), 502017-3083
106 55 Stockholm

Ombud: Försäkringsjurist B-GJ

MOTPART

Skatteverket
Rättsavdelningen
171 94 Solna

Ställföreträdare: Verksjurist MW

SAKEN

Fordran

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2012-04-20 i mål FT 5871-11

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom ogillar Högsta domstolen Skatteverkets talan.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Skandia har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla käromålet.

Skatteverket har motsatt sig ändring av hovrättens dom.

DOMSKÄL*Bakgrund*

1. Kronofogdemyndigheten beslutade den 6 maj 2010 att utmäta ett belopp om 13 010 kr i en kollektiv tjänstepensionsförsäkring i Försäkringsbolaget Skandia som hade tecknats för SE på dennes liv. Det utmätnings-

bara beloppet beräknades i enlighet med 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen (2005:104). Enligt den bestämmelsen får en livförsäkring innan något försäkringsfall har inträffat i viss omfattning utmätas för försäkringstagarens skulder.

2. I syfte att säkerställa utmätningen skickade Kronofogdemyndigheten ett förbudsmeddelande enligt 6 kap. 3 § utsökningsbalken till Skandia i egenskap av sekundogäldenär. Därefter anmodade Kronofogdemyndigheten med stöd av 9 kap. 11 § Skandia att betala det utmätta beloppet till myndigheten. Skandia ansåg sig förhindrat att betala det utmätta beloppet till Kronofogdemyndigheten på grund av att någon utbetalning inte kunde ske från SEs försäkring enligt försäkringsavtalet och att det inte heller fanns något stöd i lag för en sådan utbetalning.

3. Skatteverket väckte efter föreläggande talan mot Skandia och yrkade att Skandia skulle förpliktas att utge det utmätta beloppet till SE. Skandia bestred käromålet på samma grunder som bolaget hade anfört i utmättningsförfarandet.

4. Domstolarna har förpliktat Skandia att i egenskap av sekundogäldenär utge det utmätta beloppet till SE. Enligt domskälen skulle regeln i 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen inte få den avsedda betydelsen om det utmätta beloppet inte kunde drivas in som en förfallen fordran. Enligt domstolarna förföll därför det utmätta beloppet till betalning genom utmätningen.

Frågan i Högsta domstolen

5. Det är ostridigt att det vid en beräkning enligt 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen finns ett utmättningsbart belopp om 13 010 kr i försäkringen och att något försäkringsfall inte har inträffat. Frågan i målet är om det utmätta beloppet enligt 9 kap. 11 § utsökningsbalken kan drivas in som en förfallen fordran. Huruvida försäkringen skulle ha kunnat tas i anspråk på något annat sätt är inte föremål för prövning i det här målet (jfr 9 kap. 12 och 13 §§).

Den rättsliga regleringen

6. Syftet med 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen är att premiebetalningar som överstiger ett belopp, uträknat enligt en viss schabloniserad modell, ska vara möjliga att utmäta. Bestämmelsen utgör ett undantag från huvudregeln om att försäkringar av detta slag är skyddade från utmätning.

7. Förarbetena till 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen (prop. 2003/04:150) ger inte någon vägledning i fråga om hur det utmättningsbara beloppet ska drivas in efter ett beslut om utmätning. I promemorian Ny försäkringsavtalslag (Ds 1993:39) redovisades att Föreningen Sveriges Kronofogdar i sitt remissyttrande hade efterlyst förtydliganden av hur det utmätta beloppet skulle tas i anspråk för betalning till utmättningsborgenärerna. Bedömningen i promemorian var att beloppet – så som föreningen ansett – borde utmätas som en fordran hos försäkringsbolaget; att hänvisa till möjligheten att återköpa försäkringen ansågs mindre lämpligt. Enligt promemorian hör dock regler om

dessa frågor hemma i utsökningsbalken och behovet av ändring av vissa bestämmelser i denna fick övervägas i annat sammanhang (Ds 1993:39 s. 336 f.). Frågan har därefter inte behandlats av lagstiftaren.

8. Det framgår av 58 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229) att en pensionsförsäkring inte får betalas ut till den försäkrade på annat sätt än som ålderspension, sjukpension eller efterlevandepension. Trots den bestämmelsen får en pensionsförsäkring återköpas under vissa i 58 kap. 18 § givna förutsättningar samt om Skatteverket medger det. Bestämmelserna i 58 kap. hindrar inte återbetalning enligt 13 kap. 4 § äktenskapsbalken och 15 kap. 8 § försäkringsavtalslagen. De senare bestämmelserna behandlar vissa möjligheter till återbetalning från försäkringsgivaren vid bodelning mellan makar respektive vid försäkringstagarens konkurs.

Bedömning

9. Som domstolarna har konstaterat måste lagstiftarens syfte vara att vad som är utmätningbart enligt 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen ska kunna komma utmätningborgenärerna till godo. Hur utmätningen ska genomföras är dock inte reglerat.

10. Vid indrivning av en utmätt fordran enligt 9 kap. 11 § utsökningsbalken, som det är fråga om i detta fall (se p. 5), kan sekundogäldenären med verkan mot sökanden göra gällande samma invändningar som han eller hon hade kunnat göra gällande mot fordringsborgenären, dvs. utmätningsgäldenären. Det sagda följer redan av grunderna för 27 § skuldebrevslagen. Sedan en

fordran har tagits i mät intar alltså utmätningborgenären i materiellt hänseende samma ställning som utmätningsgäldenären i förhållande till sekundogäldenären.

11. Mot den anförda bakgrunden bör det krävas uttryckligt lagstöd för utbetalning från försäkringen på grund av utmätning som skett med stöd av 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen. Till skillnad mot de fall som uttryckligen anges i 58 kap. 18 § inkomstskattelagen (se p. 8), har något undantag inte föreskrivits för den här aktuella situationen.

12. Det anförda medför att det utmätta beloppet inte kan drivas in som en förfallen fordran. Skatteverkets talan ska därför ogillas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ella Nyström, Göran Lambertz (skiljaktig), Agneta Bäcklund och Svante O. Johansson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Helene Bergström

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2013-05-21

Mål nr
T 2437-12

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Göran Lambertz är skiljaktig och fastställer hovrättens domslut samt anför följande.

Jag instämmer med majoriteten till och med punkt 8 och anser att domen därefter ska ha följande lydelse.

Bedömning

9. Som domstolarna har konstaterat måste lagstiftarens syfte vara att det som är utmätningsbart enligt 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen ska kunna komma utmätningsborgenärerna till godo. Hur utmätningen ska genomföras är inte reglerat, vilket får ses som en brist. Utgångspunkten måste dock vara att beloppet utmäts som en fordran hos försäkringsbolaget (se Ds 1993:39 s. 336 f.). En tänkbar annan möjlighet är att utmätningen avser den utmätningsbara delen av försäkringen som en rättighet, och att denna rättighet säljs. Om förvärvaren i ett sådant fall inte kan få ut beloppet från försäkringsbolaget innan det förfaller till betalning enligt försäkringsavtalet, kommer emellertid det belopp som en sådan försäljning inbringar normalt att ligga långt under det belopp som är tillgängligt för utmätning. Det medför ett betydligt sämre utfall och man kan utgå från att en sådan ordning inte är avsedd.

10. Det sagda talar för att 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen tolkas så – i brist på uttrycklig reglering – att det utmätta beloppet förfaller till betalning genom utmätningen och får utkrävas från försäkringsbolaget.

11. Frågan är då om det finns något som hindrar att det utmätta beloppet får utkrävas från försäkringsbolaget. En utgångspunkt vid fordringsövergång är att förvärvaren inte får bättre rätt än överlåtaren (27 § skuldebrevslagen). Som framgår av punkterna 2 och 3 har Skandia emellertid i första hand hänfört sig till att man anser sig förhindrad att betala ut beloppet eftersom detta strider mot försäkringsavtalet och det inte finns något stöd i lag för en sådan utbetalning, inte att bolagets rätt skulle försämrats. Försäkringsbolagens intresse av att slippa betala ut en del av försäkringsbeloppet i förväg vid utmätning får också anses vara begränsat. Det gäller särskilt vid en jämförelse med intresset av att den del av försäkringen som kan utmätas också kan realiseras på ett acceptabelt sätt. Om lagstiftaren hade reglerat frågan uttryckligen hade knappast 27 § skuldebrevslagen ansetts lägga hinder i vägen för en skyldighet för försäkringsbolagen att betala det utmätta beloppet. Med en tolkning av 15 kap. 3 § försäkringsavtalslagen enligt föregående punkt kan då bestämmelsen i 27 § skuldebrevslagen inte anses hindra att försäkringsbolaget förpliktas att betala det utmätta beloppet. (Jfr NJA 1993 s. 222.)

12. Som framgår av punkt 8 nämns inte i 58 kap. 18 § tredje stycket inkomstskattelagen utmätning som en sådan situation där återbetalning får ske trots att återköp inte är tillåtet. Att lagen inte över huvud taget reglerar hur det utmätta beloppet ska tas i anspråk är, som tidigare sagts, en brist i regleringen. Denna brist bör inte i sig hindra att betalning kan krävas från

försäkringsbolaget. Inte heller den omständigheten att utmätningssituationen inte nämns i den berörda bestämmelsen bör då hindra att ett utmätt belopp ska betalas.

Slutsats

13. Mot bakgrund av det anförda är Skandia skyldigt att betala det utmätta beloppet till SE. Hovrättens domslut ska alltså fastställas.